

Zagreb, 13. travnja 2015.

HRVATSKA REGULATORNA AGENCIJA ZA MREŽNE DJELATNOSTI
Ulica Roberta Frangeša Mihanovića 9
HR-10 110 ZAGREB

PREDMET: Javna rasprava - Test tri mjerila - tržište maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu

VIPnet d.o.o. (dalje u tekstu: Vipnet) kao operator javnih komunikacijskih mreža i usluga ovim putem dostavlja komentare na prijedlog odluke i popratnog dokumenta testa tri mjerila u okviru javne rasprave - Test tri mjerila na tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu (dalje u tekstu: Prijedlog odluke).

U prvome redu Vipnet ističe da ne podržava prijedlog HAKOM-a u smislu ukidanja prethodno određenih regulatornih obveza na tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu i na usko povezanom tržištu prijenosa televizijskih programa uz plaćanje naknade.

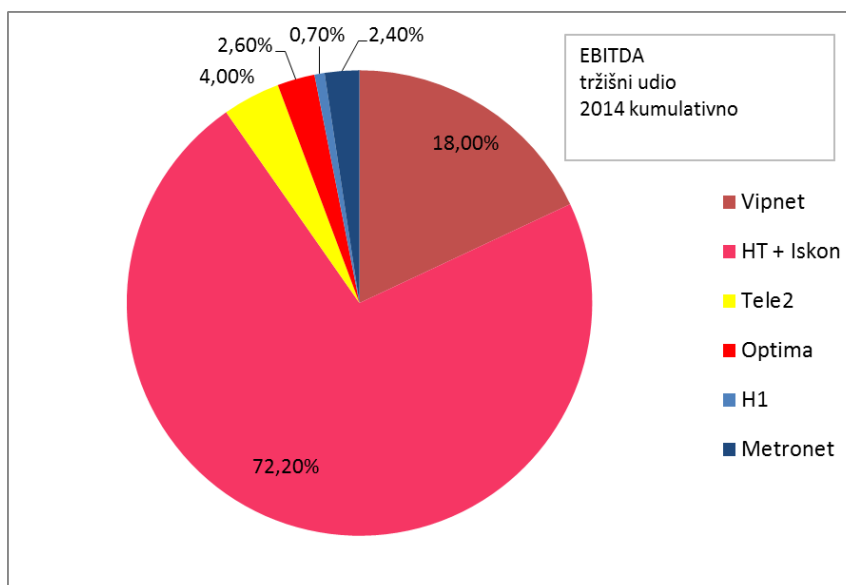
Vipnet je mišljenja da:

- Ukidanje regulatornih obveza HT-u i povezanim društvima Iskon Internetu i Optima Telekomu na predmetnom tržištu nije opravdano niti će pridonijeti uspostavi i održivosti ravnopravne tržišne utakmice;
- Svakako nalazimo nužnim i obvezujućim da se unutar postupka provođenja testa tri mjerila mora detaljno ispitati svako od tri mjerila, bez iznimke, pa samim time i treće mjerilo koje se odnosi na pitanje omogućava li primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu. Štoviše, naša daljnja obrazloženja pokazat će da je i to mjerilo, uz prethodna dva, zadovoljeno, te da je potrebno provesti postupak analize tržišta sukladno Zakonu o elektroničkim komunikacijama i odrediti operatore sa značajnom tržišnom snagom i neophodne regulatorne obveze;

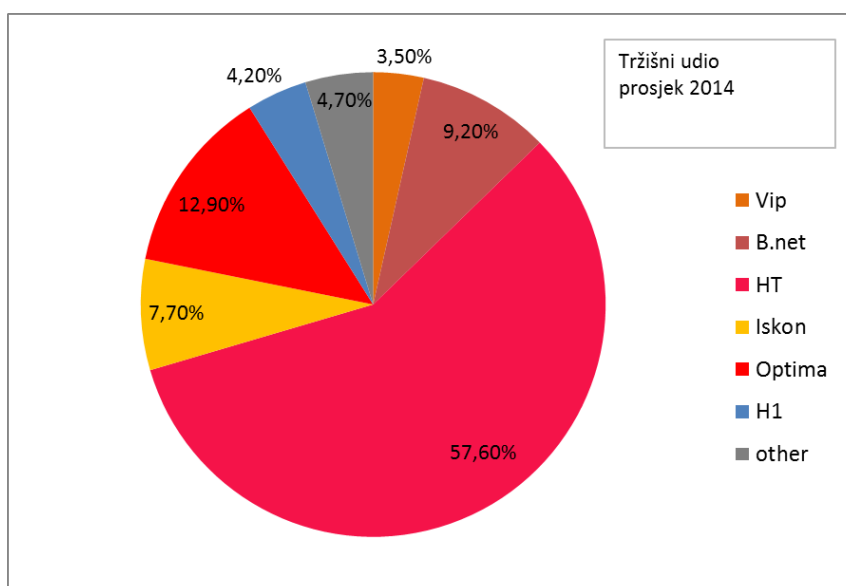
Dodatno, Vipnet smatra da u razdoblju od rujna 2011. godine kada je proveden postupak testa tri mjerila kojim je utvrđeno da je predmetno tržište podložno regulaciji, na tom tržištu nije došlo do promjena koje bi opravdale prijedlog za ukidanjem toliko neophodnih regulatornih mjera, već naprotiv, da većina zaključaka koji su za predmetno tržište vrijedili 2011. godine a temeljem kojih je isto regulirano, i dalje primjenjivo što u nastavku obrazlažemo.

Važno je uzeti u razmatranje činjenicu da je operator sa znatnijom tržišnom snagom preuzeo upravljanje nad OT-Optima Telekomom d.d. nakon provedenog postupka predstečajne nagodbe, te su u međuvremenu bili otvoreni i drugi postupci predstečajnih nagodbi nad nekoliko novih operatora, što nije obrađeno u Prijedlogu odluke ni u dokumentu testa tri mjerila.

Također, izostavljen je jedan, po našoj ocjeni, iznimno važan pokazatelj, a to je pokazatelj **tržišnog udjela po ostvarenim EBITDA pokazateljima operatora** koji je relevantan za ocjenu potencijala za daljnji razvoj tržišnog natjecanja na tržištu i za ocjenu stvarne razine i održivosti daljnje tržišne utakmice.

Drugi iznimno važan usporedni pokazatelj je **kretanje općenitog tržišnog udjela operatora nepokretne mreže** koji je relevantan za ocjenu trenutnog stanja tržišta nakon 10 godina demonopolizacije u nepokretnoj mreži i utjecaja protekle konsolidacije tržišta.

U nastavku dajemo komentare po pojedinim elementima testa tri mjerila.

A. Prvo mjerilo: Prisutnost visokih i trajnih zapreka za ulazak na tržište, strukturne, pravne ili regulatorne prirode

Slažemo se da pravne i regulatorne zapreke ulaska na tržište ne postoje.

Međutim, strukturne zapreke zaista postoje, kao i 2011. godine, odnosno, stanje se nije bitno promijenilo niti poboljšalo.

Smatramo da je HAKOM u analizi 2011. godine proveo puno detaljnije razmatranje uključivanjem dodatnih pokazatelja sukladno dokumentu Europske grupe regulatora (ERG) a sve u svrhu utvrđivanja stvarnog stanja na tržištu elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj odnosno utvrđivanja postoje li ili ne postoje strukturne zapreke ulaska na tržište:

- nadzor infrastrukture kod koje postoje visoke zapreke razvoju infrastrukturne
- konkurencija;
- stupanj vertikalne integracije;
- postojanje nenadoknadivih troškova;
- jednostavan ili povlašten pristup tržištima kapitala ili novčanim izvorima;
- ekonomije opsega;
- ekonomije razmjera;
- prepreke prelaska za krajnje korisnike;
- stupanj diverzifikacije usluga;
- tehnološka prednost ili nadmoć.

HAKOM je utvrdio da na ovom tržištu ne postoje visoke i trajne strukturne zapreke, temeljem postojanja veleprodajnih ponuda HT-a i uvođenjem testa istiskivanja marže.

I sami smo svjedoci koliko često postoje potrebe nadogradnje i poboljšanja učinkovitosti veleprodajnih ponuda HT-a koje su unatrag zadnjih nekoliko godina unaprijeđene, međutim, test istiskivanja marže tek treba stupiti na snagu i pokazati vlastitu učinkovitost, temeljem čega bi se tek moglo pristupiti donošenju zaključka da su visoke i trajne strukturne zapreke trajno i učinkovito uklonjene.

Naime, ukoliko bismo detaljno raščlanili pojedine, gore navedene, dodatne pokazatelje, neki od tih pokazatelja zajedno s činjenicama prikazanim u grafovima na prethodnoj stranici ukazuju na nedovoljnu razinu tržišne utakmice u ovom trenutku, odnosno, da postoje određene strukturne prepreke istome.

Nadalje, vrlo je važan zaključak HAKOM-a u dokumentu Analize tržišta veleprodajnog središnjeg pristupa koji se pruža na fiksnoj lokaciji za proizvode za masovno tržište, koje svakako trebamo smatrati usko povezanim tržištem s predmetnim, gdje je HAKOM u poglavlju 5.8. na strani 47. jasno utvrdio slijedeće:

HAKOM je analizirao kretanja na tržištu od posljednje analize tržišta, kao i prirodu i obuhvat pritiska koji postoje od strane postojećih i potencijalnih operatora na tržišno natjecanje na mjerodavnom tržištu.

Zaključak HAKOM-a je da:

- postojeća konkurencija ne predstavlja značajan pritisak na tržišno natjecanje;*
- prepreke za ulazak na tržište su visoke i nepremostive;*
- potencijal za tržišno natjecanje je zanemariv;*
- protutežna kupovna moć je zanemariva.*

HAKOM je postojanje značajne tržišne snage HT-a utvrdio na temelju 100%-tnog tržišnog udjela te ostalih mjerila iz članka 55. ZEK-a kao što su: nadzor infrastrukture kod koje postoje velike zapreke razvoju infrastrukturne konkurencije, jednostavan ili povlašten pristup tržištima kapitala ili novčanim izvorima, ekonomije razmjera, ekonomije opsega, nedostatak protutežne kupovne moći te stupanj vertikalne integracije.

Smatramo da je ovaj zaključak važan za razumijevanje cjelovitog stanja tržišta širokopojsnog pristupa u RH, te da postoji očit i vrlo visok rizik za nove operatore koji djeluju na tržištu i za očekivati je da bi se ukidanjem svih regulatornih mjera na povezanom maloprodajnom tržištu takav negativan scenario vrlo izgledno i dogodio, te da strukturne zapreke ulasku na tržište zaista i postoje.

Također, HAKOM u dokumentu Testa tri mjerila na stranici 34. navodi slijedeće:

Također je važno napomenuti kako Europska komisija smatra da ukoliko postoji sveprisutna veleprodajna ponuda, prepreke ulasku na tržište nisu više visoke.

Međutim, po našem mišljenju, mora se uzeti u razmatranje i trenutno stanje konkurentnosti tržišta maloprodaje širokopojsnog pristupa u zemljama članicama EU, koje detaljnije prikazujemo u slijedećoj točki ovog očitovanja, a temeljem kojih činjenica i Europska komisija mora promatrati nacionalno tržište RH s drugačijeg gledišta.

Zaključno, Vipnet smatra da i dalje postoje razlozi za utvrđivanje da na tržištu maloprodaje širokopojsnog pristupa internetu postoje strukturne zapreke ulaska na tržište.

S druge strane, na istom tržištu ne postoje pravne ili regulatorne zapreke ulaska na tržište.

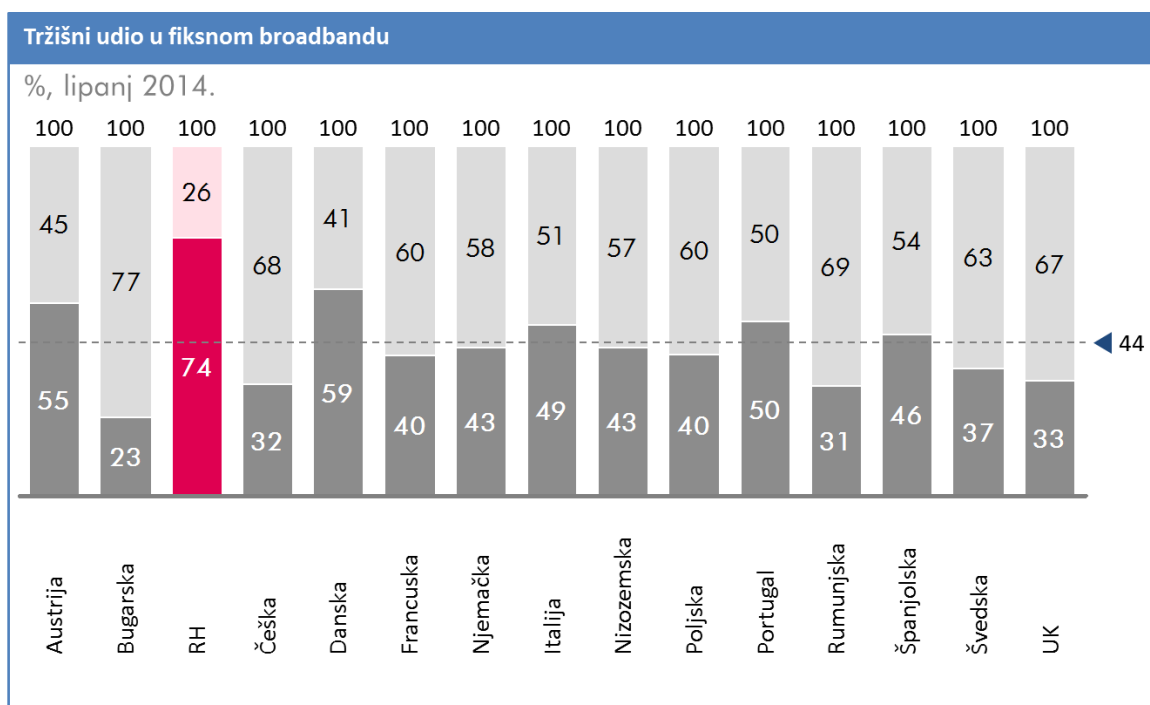
B. Drugo mjerilo: Struktura tržišta koja ne teži razvoju djelotvornoga tržišnog natjecanja unutar odgovarajućega vremenskog okvira

Smatramo da je HAKOM u analizi 2011. godine proveo puno detaljnije razmatranje uključivanjem dodatnih pokazatelja sukladno dokumentu Europske grupe regulatora (ERG) a sve u svrhu utvrđivanja stvarnog stanja na tržištu elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj odnosno utvrđivanja teži li tržište u određenom razdoblju djelotvornom tržišnom natjecanju:

- tržišni udjeli operatora;
- cjenovna kretanja;
- nadzor infrastrukture kod koje postoje visoke zapreke razvoju infrastrukturne konkurencije;
- stupanj diverzifikacije proizvoda;
- potencijalna konkurencija;
- zapreke stjecanja tržišnog udjela.

Poseban naglasak treba po našem mišljenju staviti na zadnje dvije točke – zapreke stjecanja tržišnog udjela i potencijalna konkurencija, kao bolne točke tržišta širokopojsnog pristupa i prijenosa televizijskih programa uz plaćanje naknade u nepokretnim mrežama RH.

Svakako se mora uzeti u razmatranje i trenutno stanje konkurentnosti tržišta maloprodaje širokopojsnog pristupa u zemljama članicama EU, koje detaljnije prikazujemo u slijedećoj točki ovog očitovanja, prema podacima iz izvora Point Topic Database.

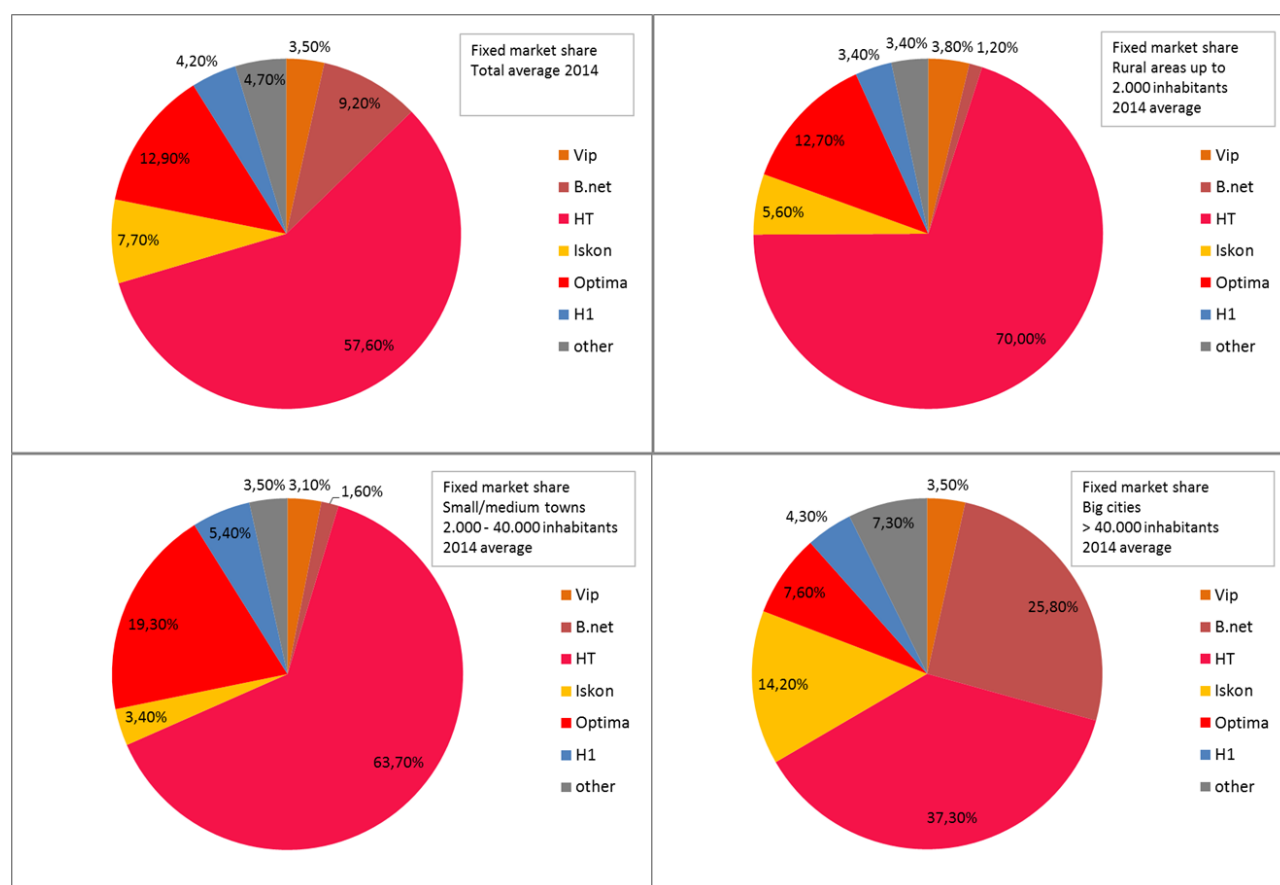

IZVOR: Point Topic database

HAKOM u dokumentu Testa tri mjerila na stranici 37, navodi slijedeće:

Iako se tržišni udio od gotovo 77% ne može smatrati pokazateljem djelotvorne tržišne konkurencije i razlogom za deregulaciju tržišta, HAKOM smatra da je, u svrhu dobivanja potpunije slike o tržišnim udjelima operatora na tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu, korisno promotriti i kretanje tržišnih udjela na regionalnoj i lokalnoj razini.

Kada raščlanimo tržišne udjele s obzirom na prisutnost širokopojasnog pristupa u nepokretnoj mreži s obzirom na veličinu naselja, odnosno, kretanje iz urbanih prema ruralnim područjima, stanje tržišnih udjela prema nama dostupnim podacima i istraživanjima tržišta je slijedeće:

Smatramo da se stanje konkurentnosti nije bitno promijenilo u zadnje 3 godine, odnosno zajednički tržišni udio HT-a, Iskon Interneta i Optima Telekoma je i dalje vrlo visok, te da ti operatori zajedno drže izrazito dominantnu poziciju, što je zabrinjavajuće s obzirom na razdoblje promatranja unatrag pune 3 godine.

Stoga zaključak HAKOM-a treba biti nepromijenjen u odnosu na 2011. godinu.

C. Treće mjerilo: Primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje na odgovarajući način uklanjanje nedostataka na tržištu

Smatramo da je HAKOM u analizi 2011. godine proveo puno detaljnije razmatranje uključivanjem dodatnih pokazatelja, a sve u svrhu utvrđivanja stvarnog stanja na tržištu elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj odnosno utvrđivanja može li primjena propisa o zaštiti tržišnog natjecanja omogućiti uklanjanje nedostataka na tržištu:

- stupanj općeg nekonkurentskog ponašanja
- stupanj kompleksnosti uklanjanja nekonkurentskog ponašanja
- nekonkurentsko ponašanje može dovesti do nepopravljive štete na mjerodavnom tržištu ili na povezanim tržištima
- potreba za regulatornom intervencijom kako bi se dugoročno osigurao razvoj efikasnog tržišnog natjecanja na tržištu

Ključne rečenice koje ne smijemo zanemariti su navodi HAKOM-a na stranicama 42. i 43. u dokumentu testa tri mjerila iz 2011.g. koji glasi:

HAKOM smatra kako bi propisi o zaštiti tržišnog natjecanja bili dovoljni da se naknadnom regulacijom riješi potencijalni problem koji se može dogoditi na tržištu, međutim primjena istih u ovom trenutku ne omogućava brzo rješavanje potencijalnih problema odnosno rješavanje problema u nekoliko tjedana. S druge strane ZEK, uz dugogodišnju praksu i iskustvo koje HAKOM ima u regulaciji tržišta elektroničkih komunikacija, omogućava brzu reakciju od strane HAKOM-a, što znaci da je HAKOM-u dovoljno nekoliko tjedana, u slučaju da nije potrebno tražiti dodatne podatke, da napravi analizu i uz pomoć prethodne regulacije reagira na vrijeme u slučaju pojavljivanja novog tarifnog paketa operatora sa značajnom tržišnom snagom koji bi mogao negativno utjecati na razvoj djelotvornog tržišnog natjecanja.

... HAKOM smatra kako primjena propisa o zaštiti tržišnog natjecanja, odnosno naknadna regulacija, nije dovoljna da u odgovarajućem vremenu uklone sve nedostatke koji se mogu pojaviti na tržištu. Dakle, naknadno sankcioniranje zlouporaba vladajućeg položaja sukladno Zakonu o zaštiti tržišnog natjecanja moglo bi se pokazati kao zakašnjelo za zadržavanje postojećeg stupnja liberalizacije i uvjeta tržišnog natjecanja.

Iz prethodno ukratko opisanog postupka vidljivo je kako propisi o zaštiti tržišnog natjecanja ne omogućavaju brzo rješavanje problema, a na mjerodavnom tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa Internetu o brzini reakcije ovisi daljnji razvoj djelotvornog tržišnog natjecanja.

Smatramo da se cijelo poglavlje iz citiranog dokumenta, koje obrađuje pitanje brzine reakcije AZTN-a mora ponovno uzeti u obzir u cijelosti, i time iskoristiti u dokazivanju kako je i **treće mjerilo u cijelosti zadovoljeno.**

S obzirom na sve prethodno navedeno, Vipnet ne može podržati prijedlog HAKOM-a za ukidanjem regulatornih mjera na predmetnom tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu i na usko povezanom tržištu prijenosa televizijskih programa uz plaćanje naknade.

Smatramo da je sukladno Zakonu o elektroničkim komunikacijama bilo potrebno razmotriti i članak 56. st. 5 koji dozvoljava da se u slučaju da jedan od operatora ima značajnu tržišnu snagu na određenom mjerodavnom tržištu (u ovom slučaju na povezanim veleprodajnim tržištima), može odrediti operatorom sa značajnom tržišnom snagom i na usko povezanom tržištu ako su veze između ta dva tržišta takve da dopuštaju prijenos tržišne snage s jednog tržišta na drugo, povećavajući pritom tržišnu snagu tog operatora.

Srdačan pozdrav,

VIPnet d.o.o.